

ΕΙΚΟΝΕΣ 21/8/85

Μια άλλη γοητεία...

«Το παιχνίδι της σφαγής», του Ιονέσκο, από την πειραματική σκηνή της «Τέχνης», στο θέατρο «Αβέρωφ».

ΟΣΟ κι αν λέμε σήμερα πως το «παράλογο» αποχωρεί από τις σκηνές, ο Ιονέσκο εξακολουθεί να γοητεύει. Ίσως γιατί ο μηδενισμός του — αντίθετα από το μηδενισμό του Μπέκετ που τείνει όλο και περισσότερο προς τη σιωπή — είναι γεμάτος δράση, κίνηση, σκηνικό μπουγίο.

Η ανάλυση της ιονεσκικής φιλοσοφίας θα μας πήγαινε μακριά. Αλλωστε, έχουν γραφτεί τόσα αντιφατικά γι' αυτήν, κάθε φορά που κρίθηκε με κοινωνικά και πολιτικά κριτήρια. Εφτασαν να τον πουν υπέρμαχο της αστικής τάξης — αυτής της τάξης που τόσο καυστικά παρωδεί στους διαλόγους του — αφού, κατ' αυτόν, δεν υπάρχει καμιά διέξοδος στην ανθρώπινη μοίρα, άρα και καμιά ανάγκη για κοινωνικές μεταρρυθμίσεις: έτσι κι αλλιώς θα φτάσουμε όλοι στο αδιέξοδο, στο μηδέν.

Ανεξάρτητα όμως από την πολιτική σκοπιμότητα της θεατρογραφίας του, ο Ιονέσκο, στο βάθος, δεν είναι παρά ένας άνθρωπος που με τα έργα του εξορκίζει το μέσα του υπαρξιακό θεριό. Κι από αυτή την άποψη, νομίζω ότι είναι ειλικρινής.

Το αγωνιακό ερώτημα «γιατί ζούμε, αφού έτσι κι αλλιώς θα πεθάνου-

Η πλούσια κυρία έκανε το μπάνιο της για να ξεφύγει το μiasma. Στο βάθος όμως ο Μαύρος Καλόγερος παραμονεύει.

με», τον κατατρέχει από τα πρώτα του κιόλας γραψίματα. Ωστόσο — κι εδώ είναι η αυτοθεραπεία του συγγραφέα — δεν βουλιάζει κάτω από το βάρος της θανατερής τούτης αγωνίας. Την κάνει θέατρο, δηλαδή ζωή. Έτσι η απαισιοδοξία αυτοαναιρείται.

Κάτι περισσότερο. Το υπαρξιακό θέμα αναπτύσσεται με δραματουργικές μεθόδους σχεδόν μπουφόνικες, γκροτέσκες: Την υπερβολή, τον πολλαπλασιασμό, το ανακύκλωμα των γεγονότων. Στο «Παιχνίδι της σφαγής» τα πτώματα σωριάζονται σαν μύγες, το ίδιο θέμα επαναλαμβάνεται σε μύριες σκηνές και αποχρώσεις. Και το φινάλε — η επιδημία τέλειωσε, αλλά η πυρκαγιά αρχίζει — ξαναφέρει το θέμα στο σημείο απ' όπου ξεκίνησε.

Τέτοιες μέθοδοι είναι μέθοδοι κωμωδίας. Ο Ιονέσκο μάχεται με την ιλαρότητα το Διάβολό του. Βέβαια, μετά το γέλιο, το κοινό κουβαλάει στο σπίτι του άλλες ιδέες: Ούτε ο έρωτας, ούτε η δύναμη, ούτε ο πλούτος, ούτε η πολιτική μπορεί να μας σώσει. Οι φορείς όλων αυτών

των ανθρώπινων και πρόσκαιρων αξιών πεθαίνουν πρώτοι και ακριβώς πάνω στη στιγμή που τις αναπτύσσουν.

Έχω την προσωπική μου απάντηση για όλ' αυτά — ο Ιονέσκο ασχολείται με την εξωανθρώπινη αιωνιότητα κι όχι με τη μόνη ανθρώπινη αλήθεια: την πραγματικότητα της κάθε στιγμής — αλλά δεν είναι εδώ ο χώρος για τέτοιες απαντήσεις.

Η παράσταση, στην Αθήνα, μας αποκάλυψε τη σοβαρή δουλειά που έγινε στη Θεσσαλονίκη. Πάνω στη θεατρικότετη μετάφραση του Π. Μάτση, ο Νίκος Αρμάος κέντησε την υπερβολή και το γκροτέσκο που λέγαμε παραπάνω. Το υπαρξιακό θέμα του θανάτου ντύθηκε τον πλουμιστό μανδύα του λαϊκού πανηγυριού (άλλωστε σε τέτοιο πανηγύρι παραπέμπει κι ο γαλλικός τίτλος του έργου) χωρίς ωστόσο να παραποιήσει τη βαθύτερη αγωνία: Κάθε στιγμή ξεπροβάλλει, υπέρμετρα ψηλός, ο μαυροντυμένος μεσαιωνικός καλόγερος, ο σιωπηλός ανελέητος Θάνατος.

Πολύτιμοι βοηθοί του σκηνοθέτη, στην ατμόσφαιρα που σωστά διάλεξε, ο Α. Βέπτας με τα σκηνικά του, η Ιωάννα Μανωλιδάκη με τα κοστούμια της κι ο Μ. Πασχαλίδης με τη μουσική του.

Όσο για τους ηθοποιούς, δύσκολο να ξεχωρίσεις σ' ένα έργο συνόλου χωρίς ήρωες, όπου ο καθένας παίζει πολλούς ρόλους.